

STORIA

Les ultimes ores de Merch Dapunt

Le jonn Merch Dapunt de Badia é gnü stlopeté dai nazisc ai 29 d'agost dl 1944 a Kortsch/Solaneres tla Val Venuosta, deache al â refodé le joramënt a Hitler. En sabeda ai 17 d'otober fossel sté iló la descurida de n anteriöl, mo ara é gniüda desdita por gauja dl corona

Al é bele 76 agn ca che le jonñ de 21 agn Merch Dapunt da Sotrú a Badia è gnü stlopeté ai 29 d'agost dl 1944 a Solaneres, deache al á refodé da fá le soldá sot a Hitler che jò cuntra la dljia, la religiun y i proi. Chi da Solaneres ne s'á mai desmentié le sacrificze de Merch Dapunt; al á mostré na convinziun cristiana frëma da ne i stimé nia ai boies de Hitler. Le Consëi de Formaziun da Kortsch dlungia Solaneres, olache Merch Dapunt é gnü stlopeté, á arjigné ca n anteriöl cun na bela pitöra dl artist Heinrich Lechthaler. En sabeda ai 17 d'otober èl preodü na picia festa dan le pice monumënt, mo ara á messü gní desdita por gauja dl corona. Impó orunse nos recordé le sacrificze de chësc jonñ da coraje.

«Chësta é la forza de nosta religiun»

Tles ultimes ores de vita é Merch Dapunt gnü acompagné da pater Eusebius (Scebio) Duregger. Nasciü a Gais dl 1913, é Duregger dl 1931 jü pro l'ordin di capuzineri y á dl 1938 ciafé l'ordinaziun a prou. Scebëgn che al á tröp da sciampí

cun la sanité, s'ál dō la vera dé tröp da fá por i dé confort ai prijoniers. Mort é dl 1965 tl ospedal a Natters.

Pater Eusebius y á cunté la storia de Merch Dapunt a so compagn pater Magnum Perkmann da Mölten, che l'á scritta sö insciö: «Al é la sëra di 28 d'agost dl 1944 che le colonel dla compagnia di standscizeri de Solaneres mazâ a porta dl convënt y damanâ do le pater vardian. Deache chël é foradecá a daidé a Martin am Kofl án cherdé pater Scebio Duregger. Le colonel i á dit: «I un n bur' cajo; Gauleiter Hofer á comané che le soldá Dapunt dess indoman da doman gní stlopeté; i ves prëii da gní a arjigné ca chësc püre jonñ ala mort; gnide cun me te caserm, i ves dá vigni liberté». Insciö é pater Eusebius jü te caserm dal candidat Merch Dapunt condané a mort, l'á arjigné ca ala mort, l'á confessé y é romagnü döta nót lapró. Les 2 da doman di 29 d'agost dl 1944 é le pater gnü mené cun le Dapunt te n salamënt plëgn de ofiziers; le colonel á incundé la sentënza de mort, spo é intrami gnüs condüc demez. Dapunt á ciamó scrit döes lëtres a

ciasa (mai rovaes a post) y á ciamó mangé n panin – «Le past dl boia»!

Dala mesa dales sis da doman èl gnü adarlerch dui sergënc, á lié le jonñ Dapunt y á metü le pater y Merch Dapunt intrami te n auto cun coltrines fosces che i á porté sön i pra de Kortsch dlungia la stlopetara; dailó s'á bele abiné i scizeri vedli (vignun á mituns a ciasa o te vera); a man dërta èl l'auto cun n vascel, amez la plaza n pilaster mazé te tera y pro chësc án lié le jonñ Dapunt. Al é gnü lit dant la sentënza, spo i án ciamó fat na domanda a Merch, sce al á ciamó valch da damané; Merch á dit: «I prei i compagns da jí sön na pert che i pois ciamó odëi n iade mies munts a ciasa; i oress ciamó damané valch al pater Scebio sce i röii mo bëgn a paraisc sëgn?» Le pater i á dit de sce y te chël èl bele gnü dé le comane; tan che pater Scebio á ciamó pordejü da sciampé sön na pert che an á bele aldi sciuran les bales da mort: Merch s'á ciafé dui boc tl ce y dui tl piet y é tomé ia por tera. Pater Scebio i á ciamó dé l'öre sant y spo ti á n tenënt dé a Merch cun la pistola le bot de grazia. Chësc comandant á spo mené a ciasa pater Scebio. Söl iade ál damané le pater: «Co pó pa na te' porsona tan jona mori cun n te' coraje?» Le pater á respognü: «Chësta é la forza de nosta religiun!» P. Scebio y le degan da Solaneres á aspeté al auto cun le mort y á spo cun zacotan de porsones tigní la mëssa da mort y á sopoli Merch Dapunt te cortina da Solaneres. Chël tenënt che i á dé le colp mortal a Merch é ciamó mort en chë sëra les önesc de nót; al á boiü na boza de ega de vita y s'á borjé la garsala y le magun!»

Hanns Esparter

La situaziun politica chi agn

I fascisc é dl 1922 cun Mussolini a ce rová a Roma a tó le rembl tla mana, a comané la Talia. Aladó dles idees dl fascist Ettore Tolomei ái invié ia la talianisaziun de döt Südtirol cun proibí döt ci che n'è nia talian; mo ai ne ti è nia stá bogn

Osc partner canche ara nen vá de func

NIDUS
WOHNEN.ABITARE

Sintí le cialt - Func de lëgn por n sté sann y ecologic

Gnide a ti ciaré a nosta esposiziun!

Por n termin periunse bel da cherdé
sö le numer 0474 474786 o scrí a
info@nidus-volgger.it

NIDUS - Volgger Holz
Bruneckerstr. 30 a San Laurënz,
info@nidus.volgger.it

• CONSULÈNZA
• VENÜDA
• METÜDA JÖ
A REGOLA D'ERT

Lejonn Merch Dapunt.

no ai ladins no ai todësc da fá adinfora patrioc taliagn. Mussolini â stlüt n contrat cun Hitler de se daidë sce ai foss gnüs atacá da val pert. Heinrich Himmler, la man dërta de Hitler a Berlin, â albü dl 1939 la idea dla opziun. Le contrat dla opziun i lasciá ala jënt de Südtirol la liberté da opté: lité da ji forapert o da sté chiló sot al fascism! Dl 1943 ê Mussolini a Roma gnü mazé jö de scagn y milesc de soldas todësc ê gnüs dal Brenner ite a tó ite la Talia. Dl 1944 â i todësc por man- cianza de soldas metü man da cherdé sot ince chi che n'â nia opté forapert, ci che ê cuntra la lege. Insciö ê ince Merch Dapunt sciöche tanc d'atri gnü cherdé pro i soldas de messé dl 1944 a Solaneres; canche al â aldí che al ess messü sotescri che al ê jü sot de süa bona, s'un él mucé adöm cun de sü compagns. Do püces edemes él gnü pié sö Percha dal SOD (Südtiroler Ordnungsdienst), gnü condüt a Balsan, olache al é gnü condané a mort, spo él gnü mené sö Solaneres te porjun.

I deserturs ê scialdi jënt scëmpla: fanc, lauranc, afitadins, artejans, porsones sbaufades y isolades. Motifs

Pater Eusebius Duregger.

da nia jí sot podô ester religiusc, politics; na pert ne se presentâ nia plü al comando do che ai â passé val' dis de feries; ai â odü les gran crudeltés dla vera, sciöche porsones inozëntes gnô maltratades, martor- jades, paisc desdrüc y la jënt eliminada. Tröc che desertâ la fá le soldá cherdô che la vera foss tosc jüda a piz. Ma püc de chi da ciasa podô savëi olache le desertur ê ascognü, messâi pö i porté adascusc de nôt val' da mangé. I deserturs savô danfora ci che i aspetâ sce ai foss gnüs abiná: mená sön le frunt, condüc te KZ o atira stlopetá. La polizia jô cun cians a i chirí y snufé i fostüs. Bëgn 400 de Südtirol é stá i deserturs dala ultima vera. I nazi sfrutá la »Sippenhaft« por ciafé plü saurí i deserturs; chësc orô dí che la polizia jô a tó la parentela dl desertur y la condujô te porjun o te val' de peso; insciö ê tröc deserturs a öna da se presenté por ne fá nia patí i sü da ciasa. Al orô pa bëgn ester tröp coraje zivil da ne jí nia sot, mo da s'ascogne; tröc che é stá deserturs á dit do la vera che ai ne jiss mai plü a s'ascogne dal blot cun trica y tēma che ai stē de y nôt. II